

ה. שיעור הנתינה – לרב ושמואל (וכן לר' יוחנן – לגרסא אחת ברש"י. ע' רש"ל, תו"ח ומהרש"א): אחד מששים. (והיינו מנימום סלע אחת, לרב ושמואל). לר' יוחנן בשם רבו, ר' ינאי: בשש. פרש"י: שכשיש לו שש סלעים, נותן חמש לכהן ואחד לו. כלומר, לעולם הוא נותן חמש סלעים לכהן, ואפילו יש לו גז של אלף סלעים. (ויש מהפכים הגרסא).

אם יש לו כמות גדולה של ראשית-הגז, ורוצה לחלקה לכמה כהנים – לא יפחות מחמשה סלעים לכל כהן. (שהם עשר סלעים בגליל. והוא שיעור שאפשר לעשות ממנו בגד קטן, דהיינו צמר לאבנט לכהן העומד לשרת).

שיעור זה משתער לפי הצמר לאחר ליבוננו. ונותן לו יותר, כדי שילבנונו הכהן ויעמוד על חמש סלעים. (קלח.).

הרוצה להוסיף על שיעורים הללו – מוסיף, ועושה מצוה. (תוס'. וצ"ב בדברי המנ"ח (תקח, ט) שכתב בפשיטת שאין סרך מצוה בתוספת, ואין צריך שאלה כשכא לחזור בו. ואם עושה כל גיזותיו ראשית הגז – מחלוקת תנאים, כדלעיל).

ו. מן התורה אין שיעור לתרומה ולפאה. אבל נתנו שיעור בתרומה-דאורייתא לעין יפה – אחד מארבעים, בינונית – אחד מחמשים, ולעין רעה – אחד מששים. ובתרומה-דרבנן – אפילו לעין יפה אחד מששים. ונתנו רמזים מן הכתוב לשיעורים הללו. (ובזמן הזה שהתרומה אינה נאכלת והולכת לאיבוד, מפרישים כמות מזערית בלבד. ראשונים).

וכן בפאה, נתנו חכמים שיעור – אחד מששים, ובין בארץ בין בחו"ל. המוסיף על השיעורים הללו – מוסיף, ועושה מצוה, אלא שאינו חייב. (עפ"י תוס').

דף קלח

ר"טו. א. גזז אחת ומכר, גזז אחת ומכר – עד שגזז חמש; האם חייב בראשית הגז בגיזת הבהמה החמשית?

ב. הלוקח גז צאנו של נכרי, וכן הלוקח צאן מן הנכרי לגזוז – האם חייב בראשית הגז?

ג. הלוקח גז צאנו של חברו – על מי מוטל חיוב הנתינה, על המוכר או על הלוקח?

א. גזז ומכר גזז ומכר – רב חסדא מחייב, שהרי בשעת גיזה, כל אחת היתה בכלל צאנך. ור' נתן בר הושעיא פוטר, שהרי בזמן שהושלם שיעור החיוב – אין כאן צאנך. (הלכה כרב חסדא, שכן מורה פשוט המשנה. ריטב"א. ומסתבר שמודה רב חסדא, שאם בשעה שגזז אחת, לא היה בשאר הצאן כשיעור, ורק אחר שמכר את הראשונה גדלו הגיזות האחרות – פטור. שם. וכ"ש כשלא היו עדיין שאר הבהמות ברשותו בשעת גיזת הראשונה).

ב. הלוקח גז צאנו של נכרי – פטור. ואעפ"י שלקח את הגז בעודו מחובר, הרי אין אני קורא בו גז צאנך. כן פרש"י ועוד. (וכמו גז של בהמת הקדש, לעיל קלח). ואולם הרמב"ם כתב שאם לוקח גז מחובר – חייב. ואם אם לקח גזוז – פטור. וע' באור שמח בכורים י, ט.

הלוקח צאן מן הנכרי לגזוז, ויש לו קנין בצאן עצמו, אבל רק עד לאחר הגיזה – באנו למחלוקת רב חסדא ור' נתן בר הושעיא, שהרי כל בהמה חוזרת לבעליה הקודמים בתום גיזתה. אכן אם לקח את כולן עד פרק זמן מסוים – חייב לכו"ע, שהרי כולן שלו בזמן החיוב.

- ג. הלוקח גז צאנו של חברו, בעודו מחובר בבהמה – אם המוכר לא שייר אצלו כלום – הלוקח חייב. שייר – המוכר חייב. והסיק רבא שטעם הדבר הוא לפי שאנו מניחים שלא קנה הלוקח את המתנה השייכת לכהן, ומה ששייר אצל המוכר – זהו חלקו של כהן. אבל אם מכר לו בפירוש את ראשית הגז – שניהם פטורים, שהרי בשעת גיזה אין כאן גז צאנך. (ראשונים).
- (א. החזו"א (רד"א) צדד בשייר המוכר, גם כשאין שיעור חיוב אצל המוכר ולא אצל הלוקח, אלא בצירוף – חייב המוכר. (ע"ש בהרחבה).
- ב. מכר מין אחד ושייר מין אחר – משמע בגמרא (קלו): שתלוי הדבר בשאלה אם מרימים ראשית הגז מין על שאינו מינו, שאז נחשב כמשייר, אם אין מרימים, והלוקח חייב. ואולם בזכרים ונקבות משמע שאין הם שני מינים. וע' רמב"ם (ור"ן).

פרק שנים עשר – 'שלוח הקן'

דפים קלח – קלט

רטז. א. כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ – במה הכתוב מדבר?
ב. מה דין עופות או אפרוחים המוקדשין, בקדושת מזבח או בקדושת בדק הבית – לענין שילוח הקן? ומה דינו של עוף שהרג את הנפש?

א. כי יקרא... לפניך – במאורע לפניך. אינך מצווה לחזור בהרים וגבעות כדי למצוא קן. יקרא – פרט למוזמן. ומכאן שעופות ביתיות, שדרכם ליגדל ברשותו של אדם, כגון יוני הרדיסאות (הרדיסאות), וכן עופות השייכים לו, (כגון שהגביה עוף מן ההפקר וזכה בו) – אינו מחויב בשילוח. אבל אווזים ותרנגולים שמרדו וברחו ממנו וקננו בפרדס – חייב. (לפניך – שהיו לפניך ומרדו).
קן – מכל מקום, אפילו יש בו אפרוח אחד או ביצה אחת בלבד.
צפור – טהורה, ולא טמאה, (שלא מצינו טמאה שנקראת 'צפור').
בדרך – ואפילו בים שנקרא 'דרך' (הנותן בים דרך. אבל לא בשמים, כגון עוף הנושא קן באויר – שאינו קרוי 'דרך' סתם אלא דרך נשר. הרמב"ם השמיט הלכה זו).
לפניך – ברשות היחיד. בדרך – ברשות הרבים. בכל עץ – באילנות, על הארץ – בורות שיחין ומערות בכלל. ואפילו קן שבראשו של אדם, בכלל 'על הארץ' הוא. (והוא הדין בראש שאר בע"ח. רמב"ם).

ב. עופות המוקדשין – אין נוהגת בהם מצות שילוח. (שלא תשלח את האם – במי שאתה מצווה לשלוח, יצא זה שאי אתה מצווה לשלוחו אלא להביאו לידי גזבר. ובכלל זה ממועט עוף שהרג את הנפש, שמצוה להביאו לבית דין לגמור דינו, לקיים בו ובערת הרע מקרבך, ואין רשאים לשלוחו.
ואין צורך בלימוד מיוחד בעוף שהיה שלו והקדישו, שהרי הוא 'מוזמן', וגם אם לא הקדישו פטור משילוח. וכן אם הגביה את האפרוחים והחזירם ואח"כ חזרה האם – אפילו בחולין פטור מלשלוח. ואם תחילה הגביה את האם ואח"כ הקדישה – חייב לשלוח ואין ההקדש פוטרו, שכבר נתחייב בשעה שהגביהה.
אלא הלימוד לפטור נצרך בעופות שלו שהקדישם ומרדו, שאין כאן 'מוזמן'. ולדעת רב, אין זה שייך אלא בעופות שהקדישן למזבח, אבל מקדיש עופות שאינם ראויים למזבח (כתרנגולים) ומרדו – פקעה קדושתם, (משום יאוש הגזבר. רשב"א). אבל לדעת שמואל ור' יוחנן (וכן ריש לקיש – לאחר ששמע מרבו), אף קדשי בדק הבית לא פקעה קדושתם, והרי הוא פטור משילוח. (וכן הלכה. ראשונים).